

VYUŽITÍ CENTRÁLNÍHO REGISTRU ÚVĚRŮ PRO POTŘEBY FINANČNÍ STABILITY

Miroslav Plašil, Marek Rusnák, Tomáš Konečný, Pavel Řežábek

Článek přináší základní informace o Centrálním registru úvěrů s cílem seznámit širší veřejnost s jeho využitím pro potřeby naplňování cíle finanční stability. V článku je blíže popsána konstrukce rutinních ale i některých ad hoc ukazatelů úvěrového rizika, které ČNB v rámci makrobezpečnostního dohledu vytváří. V závěru jsou stručně prezentovány záměry ČNB v oblasti sběru individuálních úvěrových informací. Rozšíření sběru dat o údaje týkající se hypotečních a spotřebních úvěrů domácnostem souvisí s aktuálními evropskými iniciativami v oblasti vzniku nadnárodní databáze úvěrových informací. Podrobná data o tomto úvěrovém segmentu jsou potřebná pro používání některých makrobezpečnostních nástrojů, jako je například stanovení poměru výše úvěru a hodnoty zajištění (tzv. LTV poměr).

1. ÚVOD

Úvěrové registry představují důležitý zdroj informací o poskytnutých úvěrech v dané ekonomice a hrají velkou roli při posuzování kvality úvěrového portfolia finančních institucí. Dostupnost těchto informací má velký význam pro sledování a řízení úvěrového rizika, a to jak na úrovni jednotlivých institucí, tak na úrovni celého bankovního sektoru. Potřeba detailní znalosti vývoje na úvěrovém trhu vedla v posledním desetiletí k výraznému nárůstu počtu úvěrových registrů spravovaných veřejnými nebo i soukromými institucemi (Djankov et al., 2007). Veřejné a soukromé registry se dají do určité míry chápat jako komplementy, nicméně oba typy plní částečně rozdílné úlohy (Miller, 2003).

Prvotním impulzem pro vznik registrů byla především potřeba výměny dat o (problémových) úvěrových závazcích žadatelů o úvěr mezi bankami. Sdílení informací obecně napomáhá finančním institucím zmírnit informační asymetrii mezi potenciálním dlužníkem a věřitelem, což přispívá k vyšší kvalitě úvěrového procesu. Jak dokládá empirická literatura, existence úvěrových registrů omezuje nepříznivý výběr a zlepšuje dostupnost financování (Pagano a Jappelli, 1993), snižuje nadměrné úvěrování ze strany bank (Bennardo et al., 2009) a zároveň omezuje úvěrovou aktivitu vůči rizikovějším klientům (Hertzberg et al., 2011). Na druhé straně přístup k datům z úvěrových registrů podporuje finanční inovace a zvyšování konkurence mezi bankami, což v konečném důsledku také znamená výhodnější úvěrové podmínky pro klienty (Dent, 2014; World Bank, 2013).

Vedle cíle odstranit informační asymetrii mezi věřitelem a dlužníkem nacházejí individuální data o úvěrech (zejména z veřejných registrů) stále větší uplatnění také v oblasti bankovního dohledu a v oblasti měnové a makrobezpečnostní politiky. Analýza úvěrových podmínek je nutným předpokladem pro správné vyhodnocení situace na úvěrových trzích. Data z úvěrového registru mají zásadní význam pro sledování vývoje úvěrového rizika a správného nastavení makroobe-

zpečnostních nástrojů, hrají důležitou roli při provádění zátěžových testů bank, případně mohou sloužit i k dalším analýzám – například k rozkladu úvěrové dynamiky na nabídkové a poptávkové faktory (viz např. Plašil et al., 2013). V neposlední řadě představují úvěrové registry cenný zdroj informací pro výzkumnou činnost a akademické publikace.

Jedním z klíčových úvěrových registrů v České republice je Centrální registr úvěrů (CRÚ), který je spravován Českou národní bankou a jehož účastníky jsou všechny banky působící na území ČR, včetně zahraničních poboček. Cílem tohoto článku je představit základní charakteristiky CRÚ a seznámit širší veřejnost s jeho využitím v oblasti makrobezpečnostních analýz směřujících k naplňování cíle finanční stability. Článek zároveň přináší informace o aktuální evropské iniciativě *AnaCredit*, která má vyústit do vzniku nadnárodní databáze úvěrových informací. Tato iniciativa předurčuje budoucí kroky ČNB v oblasti sběru dat o individuálních úvěrech.

2. CRÚ A JEHO SROVNÁNÍ S CENTRÁLNÍMI REGISTRY VE SVĚTĚ

Vznik českého centrálního registru úvěrů kopíruje mezinárodní vývoj a jeho existence není ve světě ničím výjimečným. Podle dat Světové banky (*Doing Business Getting Credit*, June 2014) existuje v současnosti 91 zemí, ve kterých funguje veřejný centrální úvěrový registr (ve většině případů ho spravuje centrální banka), a 36 zemí (včetně ČR), kde funguje centrální i soukromý registr. V rámci Evropské unie má centrální registr v současnosti 16 zemí a některé další členské státy (Nizozemsko, Lucembursko, Řecko, Finsko, Estonsko, Kypr) plánují jeho zavedení v blízké době.

Samotný obsah centrálních registrů se může napříč zeměmi z hlediska typu a rozsahu informací značně lišit. Hlavní rozdíly spočívají především v limitu pro povinnou registraci úvěru, v sektorovém pokrytí úvěrového trhu a v povaze

vykazovaných dat (všechny úvěry, nebo jen tzv. negativní vykazování úvěrů v selhání). Pokud jde o úvěrové limity, v některých zemích (včetně ČR) jsou do registru zařazeny všechny úvěrové závazky bez ohledu na výši, v jiných zemích existují spodní limity v rozsahu EUR 50 (Portugalsko) až EUR 1 500 000 (Německo). Z hlediska sektorového pokrytí sbírá zhruba 60 % registrů data o všech dotčených subjektech, některé státy se naopak omezují jen na sběr dat o části úvěrového trhu (platí také pro ČR). Registry se dále liší také podle toho, zda jsou v nich zachyceny pouze úvěry nebo i podrozvahové položky (jako např. v Rakousku).

Srovnáme-li na základě těchto aspektů CRÚ s ostatními existujícími registry, představuje český centrální registr rozumný standard. CRÚ je rozsáhlý informační systém čítající miliony záznamů, který obsahuje údaje o všech bankovních úvěrech právnických osob a fyzických osob podnikatelů, a to bez ohledu na jejich výši. Informace o hypotečních či spotřebitelských úvěrech součástí databáze CRÚ nejsou, což lze považovat z pohledu dohledových činností za jeho hlavní nedostatek.¹ Stěžejním cílem CRÚ je efektivní výměna informací mezi jeho účastníky (tj. bankami), která má působit pozitivně na snižování rizikových pohledávek v českém finančním systému. V roli garanta a věcného správce zodpovědného za další rozvoj systému vystupuje, obdobně jako tomu je u podobných projektů v ostatních zemích, centrální banka. Základní informace o CRÚ proto jsou k dispozici také na webových stránkách ČNB.²

Povinné registraci v CRÚ podléhají kromě tradičních a kontokorentních úvěrů také ostatní typy úvěrových závazků, mezi které patří debetní zůstatky na běžných účtech, nečerpané úvěrové rámce a přísliby, poskytnuté záruky a ručení a některé další. Záznamy jsou aktualizovány jednou měsíčně, což umožňuje z pohledu dohledových aktivit včasnou identifikaci vznikajících rizik.³ Monitoring úvěrového rizika v ČNB zpravidla neprobíhá nad samotnou databází CRÚ a potřebné záznamy jsou pro analytické účely přeneseny do samostatného (od CRÚ odděleného) modulu, který byl pojmenován MORIFIS (MONitoring Rizik pro Finanční Stabilitu).

1 To je dáno zejména historickými důvody, když v době vzniku CRÚ nebyl tento segment úvěrového trhu příliš významný. V současnosti jsou základní údaje o těchto úvěrech součástí Bankovního registru klientských informací (BRKI), který provozuje soukromá společnost Czech Banking Credit Bureau, a.s. Dalším registrem, který zahrnuje také informace o úvěrech od nebankovních poskytovatelů úvěrů, je registr SOLUS. Sběru dat o hypotečních a spotřebních úvěrech se věnujeme v kapitole 4 tohoto článku.

2 https://www.cnb.cz/cs/dohled_finanncni_trh/centralni_registr_uveru/cru_obs_ah.html.

3 Většina registrů v EU aktualizuje data měsíčně. Výjimkou je Německo (čtvrtletně), Irsko (půlročně) a Lotyšsko (denně).

TAB. 1

HLAVNÍ DATOVÁ POLE DOSTUPNÁ V MODULU MORIFIS

KATEGORIE	POLE
Údaje o bance	Kód banky poskytující úvěr
	Typ banky (velká, střední, malá)
Údaje o klientovi	Identifikační údaje klienta (nahrazeno anonymním kódem)
	Právní forma
	Země sídla
	Institucionální sektor (ESA 95, resp. ESA 2010)
	Odvětví NACE
	Kategorie podle počtu zaměstnanců a obratu
Údaje o úvěru	Identifikační údaje úvěru (nahrazeno anonymním kódem)
	Datum vzniku a údaje o splatnosti úvěru
	Typ a účel úvěru
	Měna úvěru
	Odvětví a klasifikace úvěru
	Celková výše úvěru
	Aktuální zůstatek úvěru
	Riziková kategorizace úvěru
	Jistina a úroky po splatnosti
	Počet dnů po splatnosti
	Typ zajištění úvěru

Pramen: ČNB, ČSÚ

V tomto modulu jsou až na výjimky⁴ dostupné identické informace jako v CRÚ, nicméně pro analytické potřeby jsou individuální záznamy z důvodu vyšší ochrany osobních údajů a snížení možnosti zneužití dat anonymizovány, tak aby nebyla možná faktická identifikace konkrétního dlužníka.

Vedle identifikačních údajů banky, která úvěry v databázi registrovala, obsahuje modul MORIFIS ve shodě s CRÚ také bližší údaje o dlužníkovi a vybrané charakteristiky poskytnutého úvěru (podrobně viz Tab. 1). Ve srovnání s většinou registrů v EU patří k chybějícím charakteristikám zejména hodnota zajištění (kromě ČR nesbírá tuto informaci ještě Francie a Španělsko). Mezi další důležité chybějící atributy lze řadit ukazatele PD a LGD (viz Slovníček) či úrokové sazby – tyto údaje jsou však zatím sbírány i v ostatních zemích spíše výjimečně. Parametr PD je součástí registrů v Německu, Rakousku, Belgii, Irsku a Rumunsku, parametr LGD je dostupný pouze v nedávno vytvořeném irském centrálním registru a informace o úrokových sazbách jsou k dispozici

4 Rozdílná je například doba uchovávání historie klienta. Zatímco v CRÚ se uchovává pouze desetiletá historie dlužných závazků klienta, v modulu MORIFIS sloužícímu k interní analýze rizik zůstávají trvale uloženy všechny záznamy.

zatím jen v Irsku, Lotyšsku a Slovinsku. Přestože registry v některých zemích obsahují více charakteristik než CRÚ, tato databáze stále nabízí dostatečný prostor pro širokou škálu analýz úvěrového rizika.

3. SLEDOVÁNÍ ÚVĚROVÝCH RIZIK S VYUŽITÍM CRÚ

ČNB na základě dat CRÚ produkuje sadu ukazatelů úvěrového rizika, a to na pravidelné i *ad hoc* bázi. V této části jsou prezentovány vybrané indikátory, které mají demonstrovat šíři využití CRÚ v oblasti finanční stability. Z prostorových důvodů se věnujeme zejména samotnému vymezení ukazatelů, ekonomická interpretace jejich vývoje je v tomto článku rozebírána pouze okrajově.

Míra defaultu a její použití

Klíčovým ukazatelem získávaným z dat CRÚ je míra defaultu. Tato míra udává, jak velký podíl dobrých úvěrů se v průběhu příštích (nejčastěji tří a dvanácti) měsíců dostane do selhání.⁵ Míru defaultu tak lze chápat jako odhad pravděpodobnosti selhání zdravého úvěru v budoucím období o předem stanovené délce. Událost úvěrového selhání je definována (viz vyhláška ČNB č. 163/2014) jako porušení platební morálky dlužníka, k níž dochází v okamžiku, kdy je pravděpodobné, že dlužník nesplatí své závazky řádně a včas, aniž by věřitel přistoupil k uspokojení pohledávky ze zajištění, nebo alespoň jedna splátka (jejíž výše je věřitelem považována za významnou) je po splatnosti déle než 90 dnů.⁶ Míry defaultu mohou být využívány samotnými bankami pro kalibraci ratingových modelů v rámci pokročilých metod úvěrového rizika (IRB přístup). Parametr pravděpodobnost selhání (PD) odhadovaný v rámci pokročilých metod se od míry defaultu liší tím, že může záviset i na makroekonomických proměnných a individuálních charakteristikách daného dlužníka (např. ukazatelích z finančních výkazů). Pravděpodobnost selhání by nicméně měla pro jednotlivé ratingové stupně přibližně odpovídat dlouhodobému průměru míry defaultu.

Graf 1 prezentuje vývoj míry defaultu úvěrů nefinančním podnikům v ČR za období 2003–2014. Z grafu je patrný nárůst úvěrového rizika v průběhu roku 2008 a jeho setrvávání

na zvýšených hodnotách až do konce roku 2011. Hodnoty 12měsíční míry defaultu ke konci roku 2013 jsou blízko historicky nejnižších hodnot.

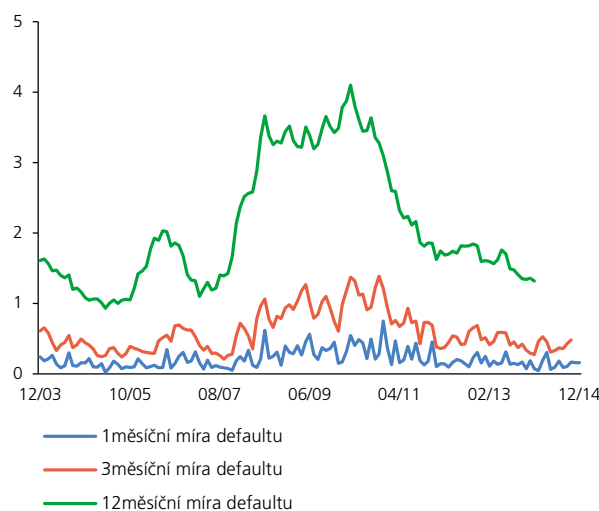
Míra defaultu představuje důležitý indikátor rizika, který je možné vyhodnocovat samostatně, ale často slouží také jako vstupní informace do dalších analýz. Míra defaultu například tvoří důležitý vstup pro pravidelné makrozátěžové testy bank, kde je využívána jak pro výpočet úvěrových ztrát, tak pro odhad vývoje kapitálových požadavků k úvěrovému riziku. Informace z CRÚ umožňují provést výpočet míry defaultu po jednotlivých odvětvích a použít je k odhadu specifických pravděpodobností selhání pro jednotlivé banky podle odvětvového složení jejich portfolia. Data z CRÚ dále dovolují v rámci zátěžových testů uskutečnit řadu různých *ad-hoc* analýz (test koncentrace, citlivost úvěrového rizika na developerské projekty atd.).

Ukazatel úvěrových standardů

Míra defaultu může být použita i pro sledování dalších forem rizika – s její pomocí je například možné přesněji posoudit míru uvolněnosti úvěrových standardů. V době zvyšující se konkurence na trhu se mohou banky uchýlovat k nadměrně uvolněným úvěrovým standardům, což se může mimo jiné projevit snížením úrokových marží až na úroveň, které nedostatečně pokrývají přijímaná úvěrová rizika. Rámcovou představou o rizikovitosti nastavení úvěrových podmínek je možné získat na základě jednoduchého ukazatele sledujícího, jak velikost marže koresponduje s očekávanou výší budoucí materializace úvěrového rizika.

GRAF 1

MÍRA DEFAULTU U ÚVĚŘŮ POSKYTNUTÝCH NEFINANČNÍM PODNIKŮM (v %)

Pramen: ČNB, výpočty autorů

5 Alternativně lze míru defaultu definovat také na základě počtu dobrých úvěrů, které přešly do stavu selhání.

6 Míra defaultu i podíl úvěrů v selhání se vztahují k identické události, tj. k porušení platební morálky dlužníka. Důvodem pro používání anglického termínu u prvního indikátoru a českého u druhého je potřeba vyhnout se riziku potenciální záměny obou termínů. Zatímco míra defaultu je (zpravidla vpředhledic) tokový indikátor zaměřený na vývoj v průběhu určitého časového horizontu, podíl úvěrů v selhání je stavový indikátor vyjadřující o úrovni selhávajících úvěrů v daném časovém okamžiku.

Pro konstrukci indikátoru je nejdříve nutné časové řady úrokových marží a míry defaultu transformovat na interval (0,1) tak, aby hodnota jedna odpovídala období, kdy byla marže nejnižší, resp. míra defaultu nejvyšší.⁷ Tento stav v obou případech odpovídá situaci, která je z pohledu rizik nejméně příznivá. Hodnotu nula dosahují transformované řady naopak v případě, kdy byla výše marže historicky nejvyšší a míra defaultu nejnižší. Výsledný indikátor je definován jako součet transformované řady marží a míry defaultu, a může tedy dosahovat hodnot v rozmezí 0–2. Rostoucí hodnoty indikátoru znamenají, že výše marží klesá, aniž by tomu odpovídala změna úvěrového rizika a/nebo že výše marží nereaguje na rostoucí pravděpodobnost budoucí materializace úvěrových rizik (případně může docházet k poklesu marží při současném nárůstu pravděpodobnosti selhání). Pokud výsledný indikátor dosáhne hodnot kolem jedné, odpovídá to stavu, kdy byla výše marže a míra defaultu historicky zhruba v rovnováze (tj. například situaci, kdy vysoké marže odpovídaly vysoké míře defaultu, nebo naopak, když nízké marže byly doprovázeny nízkou mírou defaultu). Mezní hodnoty (2, resp. 0) ukazují na historicky zvýšená, resp. nízká rizika.

Graf 2 dokládá, že v průběhu roku 2014 docházelo u nefinančních podniků vzhledem k pravděpodobnosti selhání k postupnému uvolňování úrokové složky úvěrových standardů. I když z hlediska historických hodnot jde stále o mírně podprůměrné hodnoty, směr vývoje poukazuje na potřebu začít se vývojem úvěrových standardů znovu blíže zabývat.

Rozklad úvěrů v selhání na působení jednotlivých faktorů

Vedle míry defaultu patří mezi nejčastěji používané ukazatele úvěrového rizika podíl úvěrů v selhání k celkovým poskytnutým úvěrům. Vývoj tohoto stavového ukazatele však může být určován různými vlivy, což může jeho interpretaci z hlediska vývoje úvěrového rizika znesnadňovat. Data z úvěrového registru umožňují tyto vlivy podrobněji analyzovat. Rozdíl v hodnotě úvěrů v selhání ve dvou po sobě jdoucích obdobích je možné rozložit na několik faktorů, jejichž působení je dáno vztahem

$$S_t - S_{t-1} = DF_t - SPL_t - NDF_t - O_t,$$

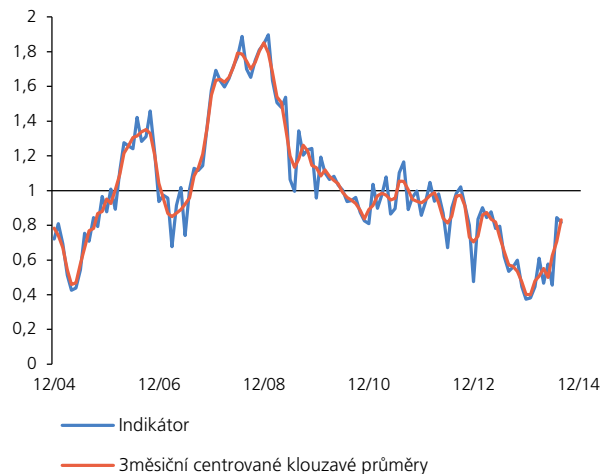
kde S_t je objem úvěrů v selhání v období t , DF_t je příliv úvěrů nově zařazených do kategorie v selhání, SPL_t je výše splacených úvěrů v selhání, NDF_t objem úvěrů přeřazených z kate-

⁷ K tomuto účelu byly použity kvantily získané na základě jádrového odhadu distribuční funkce dat.

GRAF 2

UKAZATEL POMĚŘUJÍCÍ VÝŠI ÚROKOVÝCH MARŽÍ S BUDOUCÍ MATERIALIZACÍ ÚVĚROVÉHO RIZIKA

(Index, maximum = 2, minimum = 0)

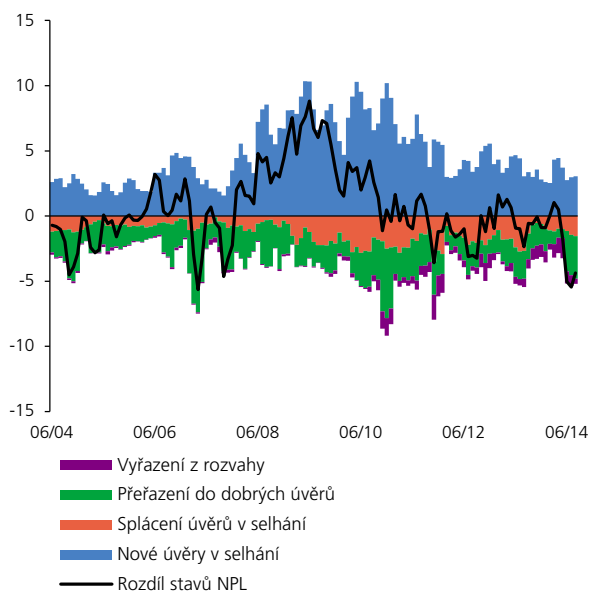
Pramen: ČNB, výpočty autorů

gorie v selhání zpět do dobrých úvěrů („negativní“ odliv) a O_t je objem úvěrů v selhání vyřazených z rozvahy banky (odprodej, odepsání).

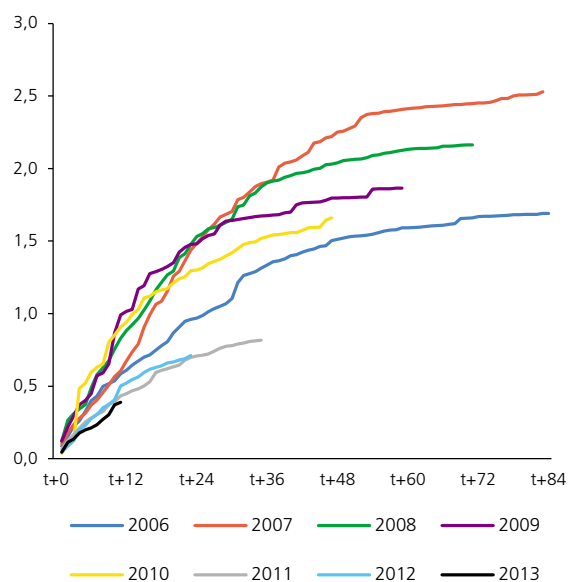
Rozklad úvěrů v selhání na jednotlivé faktory zachycuje Graf 3. Je patrné, že zvýšený příliv nových úvěrů do kategorie v selhání trval zhruba do konce roku 2011. K relativně příznivému vývoji úvěrů v selhání v následujícím období přispívá nejen nižší míra defaultu, ale také splácení úvěrů v selhání a přeřazování části úvěrů z této kategorie zpět mezi dobré úvěry (obojí přispívá zhruba stejným dílem). V pokrizovém období je také možné pozorovat častější vyřazování úvěrů v selhání z rozvah bank.

Analýza rizikovitosti podle data poskytnutí úvěru

Sledování vývoje míry defaultu u skupiny úvěrů poskytnutých ve stejném období (kvartál, rok) může signalizovat zhoršující nebo zlepšující se kvalitu nedávno poskytnutých úvěrů. Tato analýza rozděluje úvěrové portfolio podle data poskytnutí úvěru a sleduje jejich kumulativní míru defaultu. Větší sklon křivky zachycující kumulativní míru defaultu indikuje vyšší riziko u dané skupiny úvěrů, křivky s menším sklonem naopak signalizují nižší rizikovitost. Situace, kdy se úvěry poskytnuté v nedávných obdobích vyznačují strmějšími křivkami, může naznačovat zhoršování celkového ekonomického prostředí nebo nadměrné uvolnění úvěrových standardů. Zhoršování kvality úvěrů v posledních obdobích může být například dodatečným důvodem pro aktivaci proticyklické kapitálové rezervy.

GRAF 3
FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ OBJEM ÚVĚŘŮ V SELHÁNÍ
(v mld. Kč)

Pramen: ČNB, výpočty autorů

GRAF 4
ANALÝZA RIZIKOVOSTI ÚVĚŘŮ PODLE DATA POSKYTNUTÍ
(kumulativní míra defaultu v %)

Pramen: ČNB, výpočty autorů

Graf 4 zachycuje kumulativní míry defaultů u úvěrů poskytnutých v jednotlivých letech 2006 až 2013. Nejvyšší kumulativní míru defaultu vykazují úvěry poskytnuté v letech 2007 a 2008, což může naznačovat, že na vrcholu úvěrového „boomu“ mají banky tendenci poskytovat úvěry relativně rizikovým klientům citlivým na zhoršení ekonomických podmínek. Úvěry poskytnuté v období recese 2009 vykazovaly zpočátku míru rizikivosti podobnou té z roku 2008, oživení v letech 2010–2011 však nárůst jejich kumulativní míry defaultu výrazně zpomalilo. Úvěry poskytnuté v roce 2013 se zatím díky plošší rizikové křivce jeví ve srovnání s dřívějšími lety jako méně rizikové. To může být způsobeno makroekonomickým oživením a nízkými úrokovými sazbami, které přispívají k snadnější obsluze dluhu.

Rozdíly v rizikové klasifikaci klientů napříč bankami

Jiným typem analýz, ke kterým lze data CRÚ využít, je sledování konzistence rizikové klasifikace úvěrů napříč bankami. Zatímco v rámci jedné banky jsou všechny úvěry poskytnuté klientovi zařazeny do kategorie úvěrů v selhání už v případě potíží u kteréhokoli z nich, napříč bankami tomu tak být nemusí a klient může být u dvou bank hodnocen z hlediska přísnosti rizikové klasifikace rozdílně. Lze předpokládat, že problémy klienta evidované u jedné banky se s vysokou pravděpodobností brzy projeví také v jeho rizikovém hodnocení u banky druhé, což může mít vliv na nárůst úvěrového rizika v blízké budoucnosti. Rozdíly v rizikové klasifikaci a jejich vývoj v čase mohou také dokladovat, nakolik exis-

tence CRÚ skutečně přispívá k odstranění informační asymetrie prostřednictvím efektivní výměny dat mezi bankami.

Kromě sledování konzistence v rizikové klasifikaci u jednoho klienta napříč bankami je možné v rámci CRÚ obdobně monitorovat také to, do jaké míry jsou shodně klasifikovány úvěry poskytované podnikům patřícím do ekonomicky spjaté skupiny (ESSK). Takto vytvořené skupiny sdružují do větších ekonomických celků úzce majetkově a/nebo hospodářsky propojené subjekty (např. pomocí silných odběratelsko-dodavatelských vztahů). V případě úvěrových obtíží subjektu patřícího do některé z vymezených skupin hrozí, že v důsledku silného propojení firem může v blízké budoucnosti dojít k přenosu úvěrových problémů také na ostatní subjekty ve skupině. Pokud tedy mají úvěry v rámci ESSK rozdílnou rizikovou klasifikaci (a to jak v rámci jedné banky, tak napříč bankovním sektorem), lze očekávat, že část dobrých úvěrů podléhá zvýšené pravděpodobnosti selhání.

Vývoj standardně klasifikovaných úvěrů poskytnutých klientům majících u některé ze zbylých bank úvěr v selhání dokumentuje Graf 5. V grafu je rovněž zachycen vývoj hodnoty dobrých úvěrů poskytnutých subjektům v ESSK, z nichž aspoň jeden již má v rámci banky či napříč bankami rovněž úvěr v selhání. Pozorované hodnoty dokládají, že v případě úvěrů v selhání se od vzniku CRÚ významně snížil počet případů, kdy jsou úvěry vůči jednomu subjektu napříč bankami klasifikovány rozdílně (modrá čára). V období finanční

krize a v bezprostředně pokrizovém období došlo v souladu s obecným nárůstem úvěrových rizik k přechodnému zvýšení ukazatele, aktuální hodnoty však patří k historicky nejnižším. Rovněž u úvěrů poskytnutých subjektům v ESKK platí, že rozdíl v rizikové klasifikaci v rámci banky a napříč bankami dosáhl zvýšených hodnot zejména v pokrizovém období, přičemž následně dochází k postupnému poklesu obou ukazatelů (Graf 5 zelená a červená čára). V současnosti existuje v bankovním systému zhruba 16 mld. Kč úvěrů (součet všech tří ukazatelů), u nichž existuje zvýšené riziko brzkého přefázení do kategorie úvěrů v selhání z důvodu vyšší pravděpodobnosti obtíží dotčených subjektů. Z hlediska historického srovnání představuje tento objem velmi nízké hodnoty.

4. DALŠÍ KROKY ČNB V ZÍSKÁVÁNÍ INDIVIDUÁLNÍCH ÚDAJŮ O ÚVĚRECH

Od vytvoření CRÚ v roce 2002 prošel český bankovní sektor několika významnými změnami. Tou pravděpodobně nejvýznamnější je značný nárůst popularity hypotečních úvěrů a v jeho důsledku výrazné zvýšení zadlužení domácností. V současnosti tvoří úvěry fyzickým osobám již více než polovinu bankovního úvěrového portfolia a stále existuje prostor pro jejich další růst. Dynamický rozvoj tohoto úvěrového segmentu přitom může přinášet nadměrná rizika pro finanční stabilitu, která je potřeba v případě zvýšené pravděpodobnosti jejich vzniku tlumit prostřednictvím makroobezřetnostních nástrojů. Využívání těchto nástrojů, a to zejména v oblasti nemovitostních expozic (např. LTV), však vyžaduje dostupnost detailních dat o úvĚrech fyzickým osobám, které v CRÚ chybějí.

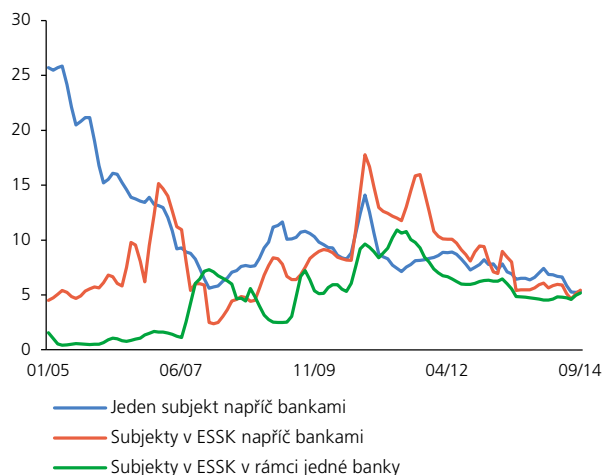
Další významnou změnou dotýkající se fungování bankovního sektoru byl přechod některých bank na pokročilý přístup měření úvěrového rizika. V této souvislosti se jeví jako užitečné disponovat pro jednotlivé úvěry údaji o interních parametrech bank typu PD, LGD, úrokové sazbě či zajištění, které mohou přispět k efektivnějšímu výkonu dohledu. Girault a Hwang (2010) řadí tyto parametry mezi minimální skupinu atributů, které by měl úvěrový registr obsahovat, tak aby mohl být co nejlépe využíván pro posílení činností národních dohledů i makroobezřetnostních autorit.

Záměrem ČNB je získávat výše uvedené atributy společně s detailními daty o úvĚrech fyzickým osobám v rámci nedávné evropské iniciativy „*Analytical Credit Dataset*“ (zkráceně *AnaCredit*). Tato iniciativa si klade za cíl sbírat harmonizované informace o úvĚrech a úvěrovém riziku v rámci EU a poskytovat údaje nezbytné pro plnění role Euro systému v oblasti měnověpolitických analýz a opatření, sledování

GRAF 5

HODNOTA ÚVĚRŮ SE ZVÝŠENÝM RIZIKEM PŘEŘAZENÍ DO ÚVĚRŮ V SELHÁNÍ

(standardně klasifikované úvěry v mld. Kč)

Pramen: ČNB, výpočty autorů

Pozn.: ESKK je zkratka pro ekonomicky spjatou skupinu.

a řízení rizik v oblasti finanční stability a dohledu nad úvěrovými institucemi (povinně se projektu účastní státy eurozóny a ostatní státy, které vstoupily do SSM, ostatní státy se mohou připojit na dobrovolné bázi). Podle předběžných informací by měla být mimo jiné sbírána data o dlužnících na úrovni jednotlivých úvěrů poskytnutých právníky i fyzickým osobám s celkovou angažovaností vyšší než 25 000 EUR (u pohledávek se selháním vyšší než 100 EUR). Tato iniciativa významně rozšíří pokrytí i počet sbíraných atributů (přibližně 130 položek). Vydání Nařízení ECB o sběru dat do databáze AnaCredit se očekává v průběhu roku 2015 a samotný sběr dat by měl začít v roce 2018 (právníky osoby), resp. v polovině roku 2020 (fyzické osoby).

Otázkou zůstává, jaký přesně bude na národní úrovni vztah mezi údaji sbíranými v rámci databáze AnaCredit a původním CRÚ. V této oblasti jsou v současnosti zvažovány různé alternativy a konečný návrh řešení zatím není dopracován. CRÚ však musí i nadále plnit svůj základní účel, tj. výměnu informací o úvěrovém zatížení klientů mezi bankami.

5. ZÁVĚR

Úvěrové registry vedle mezibankovní výměny informací o úvěrové historii klientů představují mimo jiné také cenný zdroj informací pro dohledovou činnost a makroobezřetnostní politiku. Tento článek seznamuje širší odbornou veřejnost s obsahem centrálního registru úvěrů spravovaného Českou národní bankou a dokumentuje jeho využití pro

potřeby sledování rizik ohrožujících finanční stabilitu. Kromě míry defaultu jsou prezentovány i některé další analýzy, které doplňují obrázek o aktuálních tendencích na úvěrovém trhu.

I když CRÚ poskytuje relevantní informace o vývoji úvěrových rizik, pro výkon funkce makrobezpečnostní autority přestává již být tento systém postačující, a ČNB proto musí na tento vývoj reagovat. Hlavním důvodem pro vznik nových datových požadavků jsou změny ve struktuře úvěrového portfolia a přechod klíčových bank na pokročilejší přístup měření úvěrového rizika.

ČNB zamýšlí realizovat sběr těchto požadavků v rámci iniciativy AnaCredit. Její ambicí je vytvořit formu nadnárodního úvěrové databáze, která by měla obsahovat harmonizované údaje o úvěrech a úvěrovém riziku na úrovni EU.

LITERATURA

BENNARDO, A., PAGANO, M., PICCOLO, S. (2009): *Multiple bank lending, creditor rights and information sharing*, Unpublished working paper, CEPR, Centre for Studies in Economics and Finance, Salerno.

DENT, K. (2014): *Should the availability of UK credit data be improved?*, Bank of England Discussion Paper, květen 2014.

DJANKOV, S., MCLIESH, C., SHLEIFER, A. (2007): *Private credit in 129 countries*, Journal of Financial Economics 84, s. 99–329.

GIRAULT, M., HWANG, J. (2010): *Public credit registries as a tool for bank regulation and supervision*, World Bank Policy Research Working Paper č. 5489.

HERTZBERG, A., LIBERTI, J., PARAVISINI, D. (2010): *Information and incentives inside the firm: Evidence from loan officer rotation*, Journal of Finance 65, s. 795–828.

JENTZSCH, N. (2007): *Financial privacy: an international comparison of credit reporting systems*, druhé vydání, Springer.

MILLER, M. J. (2003): *Credit reporting systems around the globe: the state of art in public credit registries and private reporting firms*, v M.J. Miller (ed): Credit reporting systems and the international economy. MIT Press.

PAGANO, M., JAPPELLI, T. (1993): *Information sharing in credit markets*, Journal of Finance 43, s. 1693–1718.

PLAŠIL, M., RADKOVSKÝ, Š., ŘEŽÁBEK, P. (2013): *Modelování bankovních úvěrů poskytnutých nefinančním podnikům*, Zpráva o finanční stabilitě 2012/2013, ČNB.

WORLD BANK (2013): *Rethinking the Role of the State in Finance*, Global Financial Development Report, World Bank.

WORLD BANK (2014): *Doing Business Getting Credit data*, <http://www.doingbusiness.org/data/exploretopics/getting-credit>.